Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (osmi senat)

z dne 20. septembra 2018*

„Predhodno odločanje – Pogodbe, sklenjene s potrošniki – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji – Člen 4(2) in člen 5 – Obveznost sestavljanja pogojev v jasnem in razumljivem jeziku – Člen 7 – Ukrepanje oseb ali organizacij, ki imajo pravni interes za varstvo potrošnikov pred uporabo nepoštenih pogojev, pri sodiščih – Nacionalna ureditev, ki intervencijo združenja za varstvo potrošnikov v postopku pogojuje s soglasjem potrošnika – Potrošniški kredit – Direktiva 87/102/EGS – Člen 4(2) – Obveznost navedbe efektivne obrestne mere v pisni pogodbi – Pogodba, ki vsebuje le matematično enačbo za izračun efektivne obrestne mere, ne pa elementov, ki so potrebni za ta izračun“

V zadevi C-448/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Krajský súd v Prešove (regionalno sodišče v Prešovu, Slovaška) z odločbo z dne 16. maja 2017, ki je prispela na Sodišče 25. julija 2017, v postopku

EOS KSI Slovensko s. r. o.

proti

Jánu Danku,

Margiti Dankovi,

ob udeležbi

Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS,

SODIŠČE (osmi senat),

v sestavi J. Malenovský, predsednik senata, M. Safjan (poročevalec) in M. Vilaras, sodnika,

generalni pravobranilec: E. Tanchev,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za slovaško vlado B. Ricziová, agentka,

– za Evropsko komisijo A. Tokár in N. Ruiz García, agenta,

* Jezik postopka: slovaščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 4(2) in člena 7(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo EOS KSI Slovensko s. r. o. (v nadaljevanju: EOS) na eni strani ter Jánom Dankom in Margito Dankovo na drugi v zvezi z zahtevo za plačilo zneskov, ki jih dolgujeta na podlagi potrošniškega kredita.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 87/102

3 Člen 1 Direktive Sveta 87/102/EGS z dne 22. decembra 1986 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic v zvezi s potrošniškimi krediti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 326), kakor je bila spremenjena z Direktivo 98/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 1998 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 4, str. 36, v nadaljevanju: Direktiva 87/102), določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za kreditne pogodbe.

2. V tej direktivi:

[…]

(d) ‚celotni strošek kredita za potrošnika‘ pomeni vse stroške, vključno z obrestmi in drugimi stroški, ki jih mora potrošnik plačati za kredit;

(e) ‚letni odstotek obresti [efektivna obrestna mera]‘ pomeni celotni strošek kredita za potrošnika, izražen kot letni odstotek zneska odobrenega kredita in izračunan v skladu s členom 1a.“

4 Člen 1a Direktive 87/102 določa:

„1. (a) Letni odstotek obresti [Efektivna obrestna mera], ki na letni osnovi izenačuje sedanjo vrednost vseh bodočih ali obstoječih prevzetih obveznosti (posojil, odplačil in stroškov), o katerih sta se dogovorila kreditodajalec in kreditojemalec, se izračuna v skladu z matematično formulo, določeno v Prilogi II.;

(b) Štirje primeri metode izračuna so dani v Prilogi III kot ponazoritev.

2. Za izračun letnega odstotka obresti [efektivne obrestne mere] se določi ‚celotni strošek kredita za potrošnika‘, kakor je opredeljen v členu 1(2)(d), z izjemo naslednjih stroškov[…]

[…]

4. (a) Letni odstotek obresti [Efektivna obrestna mera] se izračuna ob sklepanju kreditne pogodbe, brez poseganja v določbe člena 3 v zvezi z oglasi in posebnimi ponudbami.;

(b) Izračun se naredi ob predpostavki, da kreditna pogodba velja za dogovorjeno obdobje ter da kreditodajalec in potrošnik izpolnjujeta njune obveznosti po dogovorjenih pogojih in v dogovorjenih rokih.

[…]

6. Pri kreditnih pogodbah, ki vsebujejo klavzule, po katerih so mogoče razlike v obrestni meri in znesku ali višini drugih stroškov, vsebovanih v letnem odstotku obresti [efektivni obrestni meri], ki se ob izračunu količinsko ne dajo oceniti, se letni odstotek obresti [efektivna obrestna mera] izračuna ob predpostavki, da obresti in drugi stroški ostanejo nespremenjeni ter veljajo do prenehanja kreditne pogodbe.

[…]“

5 Člen 4 te direktive v odstavku 2 določa:

„Pisna pogodba vključuje:

(a) navedbo letnega odstotka obresti [efektivne obrestne mere];

(b) navedbo pogojev, pod katerimi se letni odstotek obresti [efektivna obrestna mera] lahko spremeni.

[…]“

6 Direktiva 87/102 je bila v skladu s členom 29 Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL 2008, L 133, str. 66, ter popravka v UL 2009, L 207, str. 14, in UL 2010, L 199, str. 40) razveljavljena z učinkom od 11. junija 2010. Glede na čas dejanskega stanja v postopku v glavni stvari se v obravnavanem primeru uporablja Direktiva 87/102.

Direktiva 93/13

7 Člen 1(2) Direktive 93/13 določa:

„Določbe te direktive ne veljajo za pogodbene pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in določbah ali načelih mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali [Evropska unija], zlasti na področju prometa.“

8 Člen 3(1) te direktive določa:

„Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nedovoljenega [nepoštenega], če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.“

9 Člen 4 navedene direktive določa:

„1. Brez poseganja v člen 7 je treba nedovoljenost [nepoštenost] pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

2. Ocena nedovoljenosti [nepoštenosti] pogojev ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“

10 Člen 5 te direktive določa:

„Pri pogodbah, v katerih so vsi ali nekateri pogodbeni pogoji, ki so ponujeni potrošniku, pisni, morajo biti ti pogoji vedno sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku. V dvomu glede pomena pogoja, prevlada razlaga, ki je za potrošnika najbolj ugodna. To pravilo o razlagi ne velja v okviru postopkov iz člena 7(2).“

11 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nedovoljeni [nepošteni] pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nedovoljenih [nepoštenih] pogojev.“

12 Člen 7 te direktive določa:

„1. Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nedovoljenih [nepoštenih] pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.

2. Sredstva, navedena v odstavku 1, vključujejo predpise, na podlagi katerih lahko osebe ali organizacije, ki imajo po nacionalnem pravu pravni interes za varstvo potrošnikov, ukrepajo v skladu z zadevnim nacionalnim pravom na sodiščih ali pri pristojnih upravnih organih, da odločijo, ali so pogodbeni pogoji, sestavljeni za splošno rabo, nedovoljeni [nepošteni], tako da lahko uporabijo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe takih pogojev.

3. Pravna sredstva, navedena v odstavku 2, so lahko ob upoštevanju nacionalnega prava usmerjena posamično ali skupaj zoper več prodajalcev ali ponudnikov iz istega gospodarskega sektorja ali zoper njihova združenja, ki uporabljajo ali priporočajo uporabo enakih splošnih pogodbenih pogojev ali podobnih pogojev.“

13 Člen 8 navedene direktive določa:

„Države članice lahko na področju, ki ga ureja ta direktiva, sprejmejo ali ohranijo najstrožje določbe, ki so združljive s Pogodbo, da bi zagotovile najvišjo stopnjo varstva potrošnikov.“

Slovaško pravo

14 S členom 53a Občiansky zákonník (civilni zakonik), s katerim je prenesen člen 7(1) Direktive 93/13, je vsem ponudnikom in prodajalcem prepovedana nadaljnja uporaba pogodbenega pogoja, za katero je sodišče z odločbo, izdano v okviru spora s področja varstva potrošnikov, ugotovilo, da je nepošten. Vendar se s to določbo zahteva, da je spor sprožil potrošnik oziroma, če je ta tožena stranka, da je vložil procesni akt.

15 Člen 93 zákon č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok (zakon št. 99/1963 o zakoniku o civilnem postopku) v različici, ki se uporablja za dejansko stanje v postopku v glavni stvari (v nadaljevanju: zakonik o civilnem postopku), določa:

„1. Kot intervenient v podporo predlogom tožeče ali tožene stranke lahko intervenira oseba, ki ima pravni interes za izid postopka […].

2. Kot intervenient v podporo predlogom tožeče ali tožene stranke lahko intervenira tudi pravna oseba, katere dejavnost je namenjena varstvu pravic v skladu s posebno določbo.

3. Ta oseba v postopku intervenira na lastno pobudo ali na predlog stranke, ki ga posreduje sodišče. Sodišče odloča o dopustnosti intervencije le na podlagi ustreznega predloga.

4. V postopku ima intervenient enake pravice in dolžnosti kot stranka v postopku. Vendar ravna v svojem interesu. Če so njegova dejanja v nasprotju z dejanji stranke, v podporo katere intervenira, sodišče presodi o njih po preučitvi vseh okoliščin.“

16 Člen 172 zakonika o civilnem postopku določa:

„1. Sodišče lahko tudi brez izrecnega zahtevka tožeče stranke in brez zaslišanja tožene stranke izda plačilni nalog, če se v tožbi uveljavlja pravica do plačila denarnega zneska, ki temelji na okoliščinah, ki jih je navedla tožeča stranka. V plačilnem nalogu se toženi stranki naloži, da tožeči stranki v 15 dneh od njegove vročitve plača izterljivo terjatev in sodne stroške ali da v tem roku vloži ugovor pri sodišču, ki je izdalo plačilni nalog. Ugovor zoper plačilni nalog mora biti obrazložen. […]

[…]

3. Če sodišče ne izda plačilnega naloga, razpiše obravnavo.

[…]

7. Če se tožba nanaša na pravico, ki je deloma v očitnem nasprotju z zakonom, sodišče s soglasjem tožeče stranke izda plačilni nalog le za del, ki ni v nasprotju; ko je to soglasje podano, je predmet postopka le ta del tožbe in sodišče o preostalem ne odloča. Tudi po izdaji plačilnega naloga ostane predmet postopka le del tožbe, o katerem je sodišče odločilo z izdajo plačilnega naloga; ta določba se uporablja tudi, če je vložen ugovor.

[…]

9. Če se uveljavlja pravica do plačil denarnega zneska na podlagi pogodbe, sklenjene s potrošnikom, in je tožena stranka potrošnik, sodišče ne izda plačilnega naloga, če pogodba vsebuje nepoštene pogoje.“

17 Člen 4(2)(g) zakona št. 258/2001 o potrošniških kreditih v različici, ki se uporablja za dejansko stanje v postopku v glavni stvari, določa, da se za pogodbo o potrošniškem kreditu, v kateri ni navedena efektivna obrestna mera (v nadaljevanju: EOM), šteje, da ne povzroča ne obresti ne stroškov.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

18 J. Danko je 24. oktobra 2005 pri Všeobecná úverová banka a.s. sklenil pogodbo o potrošniškem revolving kreditu v višini 30.000 slovaških kron (SKK) (približno 995 EUR). Posojilodajalec je nato terjatev, ki izhaja iz navedene pogodbe, odstopil družbi EOS, ki se ukvarja z izterjavo terjatev.

19 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da v pogodbi iz postopka v glavni stvari ni bila navedena EOM in da je vsebovala le matematično enačbo za izračun EOM, ne pa elementov, ki so potrebni za ta izračun.

20 Družba EOS je zatrjevala, da je posojilojemalec kršil navedeno pogodbo, in zato pri Okresný súd Humenné (okrožno sodišče v Humennéju, Slovaška) vložila tožbo za plačilo zneska 1123,12 EUR, povečanega za zamudne obresti v višini 9,5 %. V zvezi s tem je predlagala izdajo plačilnega naloga na podlagi člena 172(1) zakonika o civilnem postopku, pri čemer za ta hitri postopek velja, da se meritorna odločba izda, ne da bi se opravila obravnava, brez izvedbe dokazov in zgolj na podlagi trditev tožeče stranke.

21 Okresný súd Humenné (okrožno sodišče v Humennéju) je 24. avgusta 2012 izdalo predlagani plačilni nalog. Tega naloga ni izdal sodnik, temveč uradnik. Navedeno sodišče ni upoštevalo, da v zadevni kreditni pogodbi ni bila navedena EOM in ni preverilo, ali so pogoji te pogodbe morda nepošteni.

22 Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS, slovaško združenje za varstvo potrošnikov (v nadaljevanju: HOOS), je interveniralo v podporo J. Danka in M. Dankove ter zoper plačilni nalog vložilo ugovor.

23 Okresný súd Humenné (okrožno sodišče v Humennéju) je s sklepom z dne 17. januarja 2013 navedeni ugovor zavrnilo z obrazložitvijo, da niso bili izpolnjeni pogoji za intervencijo HOOS v postopku, ker potrošnik sam ni vložil ugovora.

24 Krajský súd v Prešove (regionalno sodišče v Prešovu, Slovaška) je s sklepom z dne 30. septembra 2013 razveljavilo sklep iz prejšnje točke in Okresný súd Humenné (okrožno sodišče v Humennéju) naložilo, da razpiše obravnavo, izvede dokaze in ponovno vsebinsko odloči o sporu po opravljenem sodnem nadzoru pogojev kreditne pogodbe iz postopka v glavni stvari. Krajský súd v Prešove (regionalno sodišče v Prešovu) je ugovoru združenja HOOS ugodilo, ker naj bi to imelo enake pravice kot potrošnik-posojilojemalec, in presodilo, da v glavni stvari ni mogoče odločiti po hitrem postopku, saj sta v tem postopku razpis obravnave in izvedba dokazov izključena.

25 Generalni državni tožilec (Slovaška) je zoper sklep Krajský súd v Prešove (regionalno sodišče v Prešovu) vložil izredno kasacijsko pritožbo pri Najvyšší súd Slovenskej republiky (vrhovno sodišče, Slovaška republika).

26 Najvyšší súd Slovenskej republiky (vrhovno sodišče) je s sklepom z dne 10. marca 2015 razveljavilo sklep Krajský súd v Prešove (regionalno sodišče v Prešovu) in zadevo vrnilo v odločanje temu sodišču. Prvonavedeno sodišče je ugotovilo, da lahko do intervencije združenja za varstvo potrošnikov pride šele, ko je bil sprožen spor, torej le od tedaj, ko potrošnik vloži ugovor zoper plačilni nalog.

27 Krajský súd v Prešove (regionalno sodišče v Prešovu) se sprašuje, ali nacionalna ureditev ustreza načelu enakovrednosti, ki ga določa pravo Unije, kar zadeva pogoje za intervencijo združenja za varstvo potrošnikov v postopku, ki je v interesu potrošnika, glede na splošna pravila slovaškega prava za intervencijo v interesu tožene stranke.

28 Predložitveno sodišče v zvezi s tem trdi, da če je potrošnik, ki je v sporu tožena stranka, v okviru postopka za prenehanje uporabe nepoštenih pogojev iz pogodb, sklenjenih s prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, iz člena 53a civilnega zakonika, neseznanjen, nedejaven ali nedosegljiv, njegove pravice niso ustrezno varovane, če se mora sodišče, pri katerem je vložen predlog za izdajo plačilnega naloga, odpovedati nadzoru nepoštenosti zadevnih pogojev.

29 Določbe slovaškega prava pa naj združenju za varstvo potrošnikov ne bi omogočale, da v postopku intervenira v interesu potrošnika, saj naj bi se s temi določbami zahtevalo, da:

– potrošnik pisno soglaša s tako intervencijo;

– obrambna sredstva, ki jih uveljavlja navedeno združenje, potrdi tudi potrošnik kot tožena stranka;

– potrošnik poda soglasje, da lahko tako združenje vloži pravno sredstvo zoper sodno odločbo, ki se nanaša na navedenega potrošnika.

30 Po navedbah predložitvenega sodišča je bilo slovaško pravo v postopku v glavni stvari uporabljeno manj ugodno, kot če bi šlo za položaj, ki ne bi vseboval elementov prava Unije, kar je v nasprotju s sodno prakso iz sodbe z dne 27. februarja 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, točka 46). V položaju, ki ne spada na področje prava Unije, namreč spor nastane na dan vložitve začetne vloge pri nacionalnem sodišču, tako da lahko intervenientka v postopku intervenira vse od njegovega začetka.

31 Predložitveno sodišče nazadnje glede pogoja pogodbe iz postopka v glavni stvari v zvezi z EOM meni, da ni pregleden in da je v nasprotju z moralnimi načeli, zaradi česar bi bilo treba v skladu s slovaškim pravom šteti, da kredit iz postopka v glavni stvari ne povzroča obresti in stroškov. Po mnenju tega sodišča bi bila taka sankcija sorazmerna in odvračilna z vidika zahtev Sodišča iz sodbe z dne 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia (C-42/15, EU:C:2016:842, točki 65 in 69).

32 V teh okoliščinah je Krajský súd v Prešove (regionalno sodišče v Prešovu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je – v zvezi s sodbo [z dne 27. februarja 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101)] in ugotovitvami [Sodišča], navedenimi v točki 46 [te sodbe] – v nasprotju z načelom enakovrednosti prava Unije pravni predpis, ki v okviru enakovrednosti interesov, varovanih z zakonom, in varstva pravic potrošnikov pred nepoštenimi pogodbenimi pogoji pravni osebi, katere dejavnost je kolektivno varstvo potrošnikov pred nepoštenimi pogodbenimi pogoji in katere namen je izpolnitev cilja iz člena 7(1) Direktive [93/13], kakor je bil prenesen s členom 53a(1) in (2) civilnega zakonika, ne dovoljuje, da brez soglasja potrošnika sodeluje kot druga stranka (intervenient) v sodnem postopku od njegovega začetka ter da v korist potrošnika učinkovito uporabi sredstvi intervencije in obrambe na sodiščih, da bi ga v okviru navedenega postopka zavarovala pred sistematično uporabo nepoštenih pogodbenih pogojev, medtem ko v drugem primeru dodatna stranka (intervenient), ki intervenira v sodnem postopku v podporo nasprotne stranke in ki ima interes za opredelitev materialnopravnih (premoženjskih) pravic iz postopka v glavni stvari, nasprotno kot združenje za varstvo potrošnikov za sodelovanje v sodnem postopku od njegovega začetka in za učinkovito uporabo sredstev obrambe in intervencije v postopku v korist nasprotne stranke, v podporo katere intervenira, sploh ne potrebuje njenega soglasja?

2. Ali je treba izraz ‚razumljiv' iz člena 4(2) Direktive 93/13, med drugim ob upoštevanju ugotovitev Sodišča v [sodbah z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282) in z dne 23. aprila 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262)], razlagati tako, da je mogoče za pogodbeni pogoj šteti, da je ‚nerazumljiv' – pravna posledica česar je, da je treba [po uradni dolžnosti] sodno preveriti njegovo nepoštenost – tudi kadar je pravni institut (sredstvo), ki ga ureja, sam po sebi zapleten, njegove pravne posledice pa težko predvidljive za povprečnega

potrošnika in je za njegovo razumevanje običajno potrebna strokovna pravna pomoč, pri čemer stroški te pomoči niso sorazmerni z vrednostjo storitve, ki jo prejme potrošnik na podlagi pogodbe?

3. Ali – če bi sodišče odločalo o pravicah, izhajajočih iz pogodbe, sklenjene s potrošnikom, uveljavljanih v zvezi s potrošnikom kot toženo stranko, samo na podlagi izjav tožeče stranke, s plačilnim nalogom v okviru hitrega postopka, in v postopku nikakor ne uporabi določbe iz člena 172(9) zakonika o civilnem postopku, ki izključuje izdajo plačilnega naloga v primeru obstoja nepoštenih pogodbenih pogojev v pogodbi, sklenjeni s potrošnikom – ni v nasprotju s pravom Unije zakonodaja države članice, ki, ob upoštevanju kratkega roka za vložitev ugovora in morebitne neizsledljivosti ali nedelovanja potrošnika, združenju za varstvo potrošnikov, kvalificiranemu in pooblaščenemu za izpolnjevanje cilja iz člena 7(1) Direktive [93/13], kakor je bil prenesen s členom 53a(1) in (2) civilnega zakonika, ne omogoča, da učinkovito, brez soglasja potrošnika (brez izrecnega nesoglasja potrošnika), uporabi edino možnost za varstvo potrošnika, in sicer v obliki ugovora zoper plačilni nalog, če sodišče ne izpolnjuje obveznosti iz člena 172(9) zakonika o civilnem postopku?

4. Ali se lahko za odgovor na drugo in tretje vprašanje za pomembno šteje okoliščina, da potrošniku z zadevno pravno ureditvijo ni priznana pravica do obvezne pravne pomoči in da njegovo neznanje na zadevnem področju, in sicer zaradi nezastopanja, pomeni nezanemarljivo tveganje, da ne bo razbral nepoštenosti pogodbenih pogojev niti deloval tako, da bo v njegovo podporo v sodnem postopku mogoča intervencija združenja za varstvo potrošnikov, kvalificiranega in pooblaščenega za izpolnitev cilja iz člena 7(1) Direktive 93/13/EGS, kakor je bil prenesen s členom 53a(1) in (2) civilnega zakonika?

5. Ali ni v nasprotju s pravom Unije in zahtevo po presoji vseh okoliščin v smislu člena 4(1) Direktive 93/13/EGS zakonodaja, kakršna je zakonodaja o hitrem postopku, v katerem naj bi se izdal plačilni nalog (člen 172(1) in naslednji OSP (zakonik o civilnem postopku)), v skladu s katero je mogoče (1) prodajalcu ali ponudniku, z učinki sodbe, priznati pravico do denarne dajatve (2) v okviru hitrega postopka, (3) ki poteka pred upravnim uslužbencem sodišča, (4) samo na podlagi izjav prodajalca ali ponudnika, in to (5) brez pridobivanja dokazov ter v položaju, v katerem (6) potrošnika ne zastopa pravni strokovnjak (7) in njegove obrambe ne more izvesti učinkovito, brez njegovega soglasja, združenje za varstvo potrošnikov, kvalificirano in pooblaščeno za izpolnitev cilja iz člena 7(1) Direktive [93/13], kakor je bil prenesen s členom 53a(1) in (2) civilnega zakonika?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

33 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba Direktivo 93/13 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, s katero organizaciji za varstvo potrošnikov ni dovoljeno, da v interesu potrošnika intervenira v postopku za izdajo plačilnega naloga, ki se nanaša na posameznega potrošnika, in da vloži ugovor zoper tak plačilni nalog, če mu navedeni potrošnik ne ugovarja.

34 V zvezi s tem je treba navesti, da je s členom 7(1) Direktive 93/13 državam članicam naloženo, da zagotovijo, da obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, sklenjenih s potrošniki. Iz člena 7(2) te direktive je razvidno, da navedena sredstva obsegajo možnost, da osebe ali organizacije, ki imajo pravni interes pri varstvu potrošnikov, ukrepajo na sodiščih, da ta odločijo, ali so pogodbeni pogoji, sestavljeni za splošno rabo, nepošteni, in če je treba, prepovejo njihovo uporabo (sodba z dne 27. februarja 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, točka 43 in navedena sodna praksa).

35 Vendar ne Direktiva 93/13 ne direktive, ki so ji sledile in dopolnile zakonodajni okvir varstva potrošnikov, ne vsebujejo določb o vlogi, ki sme ali mora biti priznana združenju za varstvo potrošnikov v posameznih sporih, v katere je vključen potrošnik. Direktiva 93/13 torej ne določa, ali morajo imeti taka združenja pravico intervenirati v podporo potrošnikom v okviru posameznih sporov (glej v tem smislu sodbo z dne 27. februarja 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, točka 45).

36 Zato je ob neobstoju predpisa Unije glede pravice združenj za varstvo potrošnikov, da intervenirajo v posameznih sporih, v katere je vključen potrošnik, notranji pravni red posamezne države članice tisti, ki na podlagi načela procesne avtonomije določa taka pravila, vendar le, če niso manj ugodna od tistih, ki veljajo za primerljive položaje, za katere velja nacionalno pravo (načelo enakovrednosti), in da z njimi ni praktično onemogočeno ali preveč oteženo izvrševanje pravic, ki jih daje pravo Unije (načelo učinkovitosti) (glej v tem smislu sodbo z dne 27. februarja 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, točka 46).

37 Prvič, glede načela enakovrednosti predložitveno sodišče najprej opozarja, da naj bi bili pogoji, ki so z nacionalno ureditvijo iz postopka v glavni stvari določeni za dopustnost intervencije združenja za varstvo potrošnikov, ugodnejši, če je tožba vložena izključno na podlagi nacionalnega prava, kot pa če je vložena na podlagi prava Unije. V zadevi, ki ne zajema elementov, ki se nanašajo na pravo Unije, namreč spor v skladu z nacionalno ureditvijo nastane na dan vložitve začetne vloge pri sodišču, tako da lahko intervenientka v postopku intervenira vse od njegovega začetka, nasprotno pa v postopku v glavni stvari, ki spada na področje prava Unije, spor nastane šele, ko potrošnik vloži ugovor zoper plačilni nalog, zaradi česar lahko zadevno združenje za varstvo potrošnikov intervenira od ugovora dalje.

38 V zvezi s tem je treba spomniti, da spoštovanje načela enakovrednosti zahteva uporabo nacionalnega pravila brez razlikovanja za postopke na podlagi prava Unije in postopke na podlagi nacionalnega prava (glej v tem smislu sodbo z dne 20. oktobra 2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, točka 30).

39 Zato je treba to načelo enakovrednosti razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki za intervencijo združenj za varstvo potrošnikov v sporih, ki se nanašajo na pravo Unije, določa manj ugodne pogoje od tistih, ki se uporabljajo za spore, za katere velja izključno nacionalno pravo.

40 Čeprav slovaška vlada v pisnem stališču trdi, da različna uporaba nacionalnih predpisov, ki jo je ugotovilo predložitveno sodišče, ne temelji na povezanosti spora s pravom Unije, temveč na različnosti zadevnih postopkov, mora predložitveno sodišče, ki neposredno pozna postopkovna pravila v zvezi s pravnimi sredstvi v njegovem notranjem pravnem redu, preveriti, ali je bilo v zadevi, ki jo obravnava, spoštovano načelo enakovrednosti, pri čemer mora zadevna pravna sredstva preveriti z vidika njihovega predmeta, podlage in bistvenih elementov.

41 Drugič, glede načela učinkovitosti je Sodišče že razsodilo, da to, da se ne dovoli intervencija združenja za varstvo potrošnikov v postopku, v katerega je vključen potrošnik, ne vpliva na pravico tega združenja do učinkovitega pravnega sredstva za obrambo njegovih pravic, ki se mu kot takemu združenju priznavajo, zlasti njegovih pravic do skupinske tožbe iz člena 7(2) Direktive 93/13. Poleg tega je treba dodati, da lahko združenje v skladu z nacionalno ureditvijo iz postopka v glavni stvari neposredno zastopa takega potrošnika na podlagi njegovega pooblastila v vseh postopkih, tudi v izvršilnem (glej v tem smislu sodbo z dne 27. februarja 2014, Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, točki 54 in 55).

42 V teh okoliščinah ni razvidno, da z nacionalno ureditvijo iz postopka v glavni stvari načelo učinkovitosti ne bi bilo spoštovano v zvezi s pravico združenj za varstvo potrošnikov, da intervenirajo v sporih, v katere je vključen potrošnik, v položaju, kakršen je v postopku v glavni stvari.

43 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba Direktivo 93/13 v povezavi z načelom enakovrednosti razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ki organizaciji za varstvo potrošnikov ne omogoča, da v interesu potrošnika

intervenira v postopku za izdajo plačilnega naloga, ki se nanaša na posameznega potrošnika, in vloži ugovor zoper tak nalog, pri čemer mu navedeni potrošnik ne ugovarja, če navedena ureditev za intervencijo združenj za varstvo potrošnikov v sporih, ki se nanašajo na pravo Unije, dejansko določa manj ugodne pogoje od tistih, ki se uporabljajo za spore, ki se nanašajo izključno na nacionalno pravo, kar mora preveriti predložitveno sodišče.

Tretje, četrto in peto vprašanje

44 Predložitveno sodišče želi s tretjim, četrtim in petim vprašanjem, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu izvedeti, ali je treba Direktivo 93/13 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, ki, kljub temu, da v fazi izdaje plačilnega naloga zoper potrošnika določa nadzor nepoštenosti pogojev, ki jih vsebuje pogodba, sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in tem potrošnikom, prvič, pristojnost za izdajo tega plačilnega naloga podeljuje upravnemu uslužbencu sodišča, ki nima statusa sodnika, in drugič, rok za vložitev ugovora omejuje na petnajst dni ter zahteva, da mora biti ta ugovor obrazložen.

45 V zvezi s tem je treba spomniti, da je mogoče učinkovito varstvo pravic, ki izhajajo iz Direktive 93/13, zagotoviti le, če nacionalni postopkovni sistem v postopku za izdajo plačilnega naloga ali postopku izvršbe plačilnega naloga omogoča, da sodišče opravi nadzor morebitne nepoštenosti pogojev v zadevni pogodbi po uradni dolžnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 18. februarja 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, točki 45 in 46).

46 Tako je treba v primeru, da za fazo izvršitve plačilnega naloga ni določen noben nadzor sodišča po uradni dolžnosti glede morebitne nepoštenosti pogojev v zadevni pogodbi, šteti, da nacionalna zakonodaja ogroža učinkovitost varstva, ki se ga želi doseči z Direktivo 93/13, kadar ne določa takega nadzora v fazi izdaje plačilnega naloga ali kadar je tak nadzor predviden samo v fazi ugovora zoper izdani nalog, če obstaja nezanemarljivo tveganje, da zadevni potrošnik ne bo vložil zahtevanega ugovora bodisi zaradi posebej kratkega roka, določenega za to, bodisi zaradi višine stroškov sodnega postopka v primerjavi z zneskom spornega dolga, bodisi ker nacionalna zakonodaja ne določa obveznosti, da se mu sporočijo vse informacije, ki so potrebne, da lahko ugotovi obseg svojih pravic (glej po analogiji sodbi z dne 14. junija 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, točka 54, in z dne 18. februarja 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, točka 52).

47 V obravnavanem primeru člen 172(9) zakonika o civilnem postopku določa, da če se uveljavlja pravica do plačil denarnega zneska na podlagi pogodbe, sklenjene s potrošnikom, in je tožena stranka potrošnik, sodišče ne izda plačilnega naloga, če pogodba vsebuje nepoštene pogoje.

48 Vendar predložitveno sodišče pojasnjuje, da je z nacionalno ureditvijo pristojnost na področju izdaje plačilnih nalogov podeljena uradniku sodišča, ki nima statusa sodnika.

49 V zvezi s tem je treba navesti, da ohranitev polnega učinka Direktive 93/13 nasprotuje temu, da bi nacionalna ureditev dopuščala, da se plačilni nalog izda, ne da bi bilo potrošniku zagotovljeno, da bo v neki fazi postopka sodišče opravilo nadzor nad tem, da v zadevni pogodbi ni nepoštenih pogojev (glej v tem smislu sodbo z dne 18. februarja 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, točka 45).

50 Zato okoliščina, da je z nacionalno ureditvijo pristojnost na področju izdaje plačilnih nalogov dodeljena uradniku, ki nima statusa sodnika, ne more ogrožati ohranitve polnega učinka Direktive 93/13, če je tak nadzor neobstoja nepoštenih pogojev v zadevni pogodbi s strani sodišča predviden v fazi izvršitve plačilnega naloga ali v primeru ugovora zoper ta nalog.

51 Kljub temu, kot je bilo opozorjeno v točki 46 te sodbe, obstoj tega nadzora zgolj v fazi ugovora ohrani polni učinek Direktive 93/13 le, če potrošniki niso odvrnjeni od vložitve takega ugovora.

52 V obravnavanem primeru pa je z nacionalno ureditvijo iz postopka v glavni stvari določen le petnajstdnevni rok, v katerem lahko potrošnik vloži ugovor zoper plačilni nalog, pri čemer se poleg tega zahteva, da ta ugovor obrazloži.

53 Zato pri taki ureditvi obstaja nezanemarljiva nevarnost, da potrošnik ne bo vložil ugovora, zaradi česar sodišče ne bo moglo opraviti nadzora po uradni dolžnosti glede neobstoja nepoštenih pogojev v zadevni pogodbi.

54 Ob upoštevanju teh ugotovitev je treba na tretje, četrto in peto vprašanje odgovoriti, da je treba Direktivo 93/13 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, ki kljub temu, da v fazi izdaje plačilnega naloga zoper potrošnika določa nadzor nepoštenosti pogojev, ki jih vsebuje pogodba, sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in tem potrošnikom, prvič, pristojnost za izdajo tega plačilnega naloga podeljuje upravnemu uslužbencu sodišča, ki nima statusa sodnika, in drugič, določa, da je treba ugovor vložiti v roku petnajst dni ter zahteva, da mora biti ta ugovor obrazložen, če ni tak nadzor po uradni dolžnosti določen za fazo izvršitve navedenega naloga, kar mora preveriti predložitveno sodišče.

Drugo vprašanje

Dopustnost

55 Slovaška vlada v pisnem stališču v bistvu zatrjuje, da je to vprašanje hipotetično, saj bi morebitno priznanje procesnega upravičenja HOOS s strani predložitvenega sodišča povzročilo razveljavitev sklepa Okresný súd Humenné (okrožno sodišče v Humennéju) z dne 17. januarja 2013 in vrnitev zadeve navedenemu sodišču. Tako naj se predložitveno sodišče ne bi izreklo o nepoštenosti zadevnega pogodbenega pogoja.

56 V zvezi s tem je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso za vprašanja v zvezi z razlago prava Unije, ki jih nacionalna sodišča postavijo v pravnem in dejanskem okviru, ki so ga pristojna opredeliti sama in katerega pravilnosti Sodišče ne preizkuša, velja domneva upoštevnosti. Sodišče lahko odločanje o predlogu nacionalnega sodišča zavrne samo, če je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo pravnih in dejanskih elementov, da bi lahko na zastavljena vprašanja dalo koristne odgovore (sodba z dne 21. septembra 2017, Malta Dental Technologists Association in Reynaud, C-125/16, EU:C:2017:707, točka 28 in navedena sodna praksa).

57 Poleg tega se nacionalno sodišče odloči, v kateri fazi postopka je treba Sodišču predložiti vprašanje za predhodno odločanje (sodba z dne 21. septembra 2017, Malta Dental Technologists Association in Reynaud, C-125/16, EU:C:2017:707, točka 29 in navedena sodna praksa).

58 Ob upoštevanju te sodne prakse in odgovora na prvo, tretje, četrto in peto vprašanje je treba ugotoviti, da je drugo vprašanje dopustno.

Vsebinska presoja

59 Predložitveno sodišče želi z drugim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da je treba šteti, da je pogoj pogodbe o potrošniškem kreditu z zvezi s stroškom kredita sestavljen v jasnem in razumljivem jeziku, v smislu te določbe, če v tej pogodbi na eni strani ni navedena EOM in če vsebuje le matematično enačbo za izračun EOM, brez elementov, ki so potrebni za ta izračun, ter na drugi strani v njej ni navedena obrestna mera.

60 Najprej je treba opozoriti, da člen 4(2) Direktive 93/13 določa, da presoja nepoštenosti pogojev pogodbe, sklenjene s potrošnikom, ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno oziroma nagrado na eni strani in opravljenimi storitvami oziroma blagom na drugi, če so ti pogoji sestavljeni jasno in razumljivo.

61 Sodišče je v zvezi s tem pojasnilo, da te zahteve po preglednosti pogodbenih pogojev, ki je navedena tudi v členu 5 Direktive 93/13, ni mogoče zožiti zgolj na njeno formalno in slovnično razumljivost, temveč da, nasprotno, sistem varstva, uveden z navedeno direktivo, temelji na ugotovitvi, da je potrošnik v razmerju do trgovca ali ponudnika v podrejenem položaju, med drugim tudi glede ravni obveščenosti, zato je treba to zahtevo po jasno in razumljivo sestavljenih pogodbenih pogojih in torej po preglednosti, ki je določena v tej direktivi, razlagati široko (sodba z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 44 in navedena sodna praksa).

62 Iz tega izhaja, da je treba pri ugotavljanju, ali je pogoj pogodbe o kreditu, ki je povezan s stroškom tega kredita in ki se zato nanaša na glavni predmet te pogodbe, sestavljen jasno in razumljivo, upoštevati vse določbe prava Unije, s katerimi so določene obveznosti informiranja potrošnikov in ki bi se lahko uporabljale za zadevno pogodbo.

63 Sodišče pa je glede Direktive 87/102 že razsodilo, da se – ob upoštevanju cilja varstva potrošnika pred nepravičnimi kreditnimi pogoji in da se mu omogoči popolna seznanjenost s pogoji prihodnjega izvrševanja sklenjene pogodbe ob sklenitvi pogodbe – v členu 4 navedene direktive zahteva, da ima posojilojemalec ob sklenitvi pogodbe na voljo vse elemente, ki bi lahko vplivali na obseg njegove obveznosti (sodba z dne 9. julija 2015, Bucura, C-348/14, neobjavljena, EU:C:2015:447, točka 57 in navedena sodna praksa).

64 Člen 4(1) in (2) Direktive 87/102 določa, da mora biti kreditna pogodba sestavljena pisno ter da mora ta pisna pogodba vključevati navedbo EOM in pogoje, pod katerimi se ta lahko spremeni. Člen 1a te direktive določa pravila za izračun EOM, v njegovem odstavku 4(a) pa je pojasnjeno, da je to treba izračunati „ob sklenitvi pogodbe“. Ta informacija za potrošnika o skupnih stroških kredita v obliki obrestne mere, izračunane na podlagi enkratne matematične formule, je torej bistvena (glej v tem smislu sklep z dne 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, točki 69 in 70).

65 Zato je lahko nenavedba EOM v kreditni pogodbi odločilen element pri analizi vprašanja, ki jo opravi zadevno nacionalno sodišče, ali je pogoj te pogodbe v zvezi s stroški kredita sestavljen jasno in razumljivo v smislu člena 4 Direktive 93/13. Če ni tako, je to nacionalno sodišče pristojno, da presodi nepoštenost takega pogoja v smislu člena 3 te direktive (glej v tem smislu sklep z dne 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, točki 71 in 72).

66 Dodati je treba, da je treba s položajem nenavedbe EOM v kreditni pogodbi enačiti položaj, v katerem – kot v postopku v glavni stvari – pogodba vsebuje le matematično enačbo za izračun te EOM brez elementov, ki so potrebni za ta izračun.

67 V takem položaju namreč ni mogoče šteti, da je potrošnik v celoti seznanjen s pogoji prihodnjega izpolnjevanja sklenjene pogodbe ob sklenitvi pogodbe in da ima torej na voljo vse elemente, ki bi lahko vplivali na obseg njegove obveznosti.

68 Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da če v pogodbi o potrošniškem kreditu ni navedena EOM, temveč vsebuje samo matematično enačbo za izračun EOM, brez elementov, ki so potrebni za ta izračun, in če v tej pogodbi ni navedena obrestna mera, je to odločilen element pri analizi vprašanja, ki jo opravi zadevno nacionalno sodišče, ali je pogoj navedene pogodbe v zvezi s stroški kredita sestavljen jasno in razumljivo v smislu navedene določbe.

Stroški

69 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (osmi senat) razsodilo:

1. **Direktivo Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah v povezavi z načelom enakovrednosti je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ki organizaciji za varstvo potrošnikov ne omogoča, da v interesu potrošnika intervenira v postopku za izdajo plačilnega naloga, ki se nanaša na posameznega potrošnika, in vloži ugovor zoper tak nalog, pri čemer mu navedeni potrošnik ne ugovarja, če navedena ureditev za intervencijo združenj za varstvo potrošnikov v sporih, ki se nanašajo na pravo Unije, dejansko določa manj ugodne pogoje od tistih, ki se uporabljajo za spore, ki se nanašajo izključno na nacionalno pravo, kar mora preveriti predložitveno sodišče.**

2. **Direktivo 93/13 je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, ki kljub temu, da v fazi izdaje plačilnega naloga zoper potrošnika določa nadzor nepoštenosti pogojev, ki jih vsebuje pogodba, sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in tem potrošnikom, prvič, pristojnost za izdajo tega plačilnega naloga podeljuje upravnemu uslužbencu sodišča, ki nima statusa sodnika, in drugič, določa, da je treba ugovor vložiti v roku petnajst dni ter zahteva, da mora biti ta ugovor obrazložen, če ni tak nadzor po uradni dolžnosti določen za fazo izvršitve navedenega naloga, kar mora preveriti predložitveno sodišče.**

3. **Člen 4(2) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da če v pogodbi o potrošniškem kreditu ni navedena EOM, temveč vsebuje samo matematično enačbo za izračun EOM, brez elementov, ki so potrebni za ta izračun, in če v tej pogodbi ni navedena obrestna mera, je to odločilen element pri analizi vprašanja, ki jo opravi zadevno nacionalno sodišče, ali je pogoj navedene pogodbe v zvezi s stroški kredita sestavljen jasno in razumljivo v smislu navedene določbe.**

Podpisi